

100 %. En in een noot verklaart *Hahn*, zeker om een tegenwerping te voorkomen: „Das aus dem Zins die Bankspesen und die Passivzinsen zu zahlen sind, ändert nichts daran, dass er im Verhältnis zwischen Bank und Kreditnehmer als Risikoentgelt erscheint.“ Heeft *Hahn* aldus het principe der (bank)rente ontvouwd, zoo helpt hem de grenswaardeleer voor de bepaling van den rentestand. Elke bank, zegt hij, beschikt over een voorraad liquiditeit, crediet. Ze is bereid, b.v. het 1e miljoen tegen 1 % uit te leenen, terwijl elk volgend miljoen tegen telkens één procent meer wordt beschikbaar gesteld „weil der Bank bei der Wertvergleichung der Nachteil des weiteren Liquiditätsverlustes nur durch eine erhöhte Zinsvergütung aufgewogen erscheinen würde.“ En volgens de grenswaardeleer bepaalt dan de vergoeding „für den jeweilig in Betracht kommenden letzten Teilbetrag“ den stand der rente voor *alle* door de bank te verleenen credieten. Op analoge, doch omgekeerde wijze komt dan de inwerking der credietvraag ter sprake, van die zijde dalen de rentebiedingen, tot het evenwicht quantitatief is bereikt. Wat van deze risico-leer te denken? Zij hinkt aan alle kanten en verstrikt den schrijver, voor wat de geciteerde noot over Bankspesen und Passivzinsen betreft, in een onoplosbare tegenstrijdigheid. Ik mag niet onderstellen, dat *Hahn*, die *Böhm's* kapitaalbegrip overneemt en de grenswaardeleer als juist aanvaardt, *von Böhm* niet gelezen heeft, maar dan staat wel vast, dat hij hem niet *goed* heeft gelezen. Want risico zegt voor de verklaring van het renteverschuifsel en van den rentestand letterlijk niets. Rente is inkomen, en natuurlijk *netto* inkomen. Men kan van zijn renten leven zonder kapitaal in te teren, gelijk men van alle inkomen leven kan zonder achteruit te timmeren. Risico is objectieve onzekerheid, en wat dient om deze te dekken is assurantie en dus nimmer als inkomen voor vertering of dynamische besparing beschikbaar. Is iets voor 100 % risicopremie, dan gaat het, als kosten, op den duur voor 100 % op ter dekking van de ingevolge het bedoelde risico intredende schaden. Dat ligt in het begrip zelf, en op dit stuk valt niet te transigeeren. Waar *v. Böhm*, bij de bespreking van „Gegenwart und Zukunft in der Wirtschaft“, het punt der objectieve onzekerheid (in *Hahn's* kader het toenemend gevaar dat de liquiditeit gaat loopen) behandelt (Pos. Theorie I, blz. 325 v.), zegt hij, dat dit element „mit der Entstehung der Zinserseheinung keinen Zusammenhang hat.“ En waarom niet? De lagere schatting, waartoe deze onzekerheid voert bij een deel van de toekomstige goederen (b.v. den oogst van het volgende jaar, maar niet een wissel op het Huis Rothschild!) „trägt hier den Charakter des Abzugs einer Risikoprämie“. Wat *Hahn* dus ziet als verklaring van de rente, zag *v. Böhm-Bawerk* als grond van uitsluiting. Krasser tegenstelling is niet denkbaar. Nog eens, bij de behandeling van grond II van het agio (blz. 334, noot 2) zegt *v. Böhm*: „Trifft subjektive (dus aan den kant van het schattende subject) mit objektiver Unsicherheit zusammen, so finden natürlich zwei Wertabzüge statt. Von diesen geht derjenige, der wegen objektiver Unsicherheit gemacht wird, als partikuläre Erscheinung bei einzelnen Güterarten den Zins nichts an⁵⁾. wohl aber der Abzug wegen subjektiver Unsicherheit“. Ik neem natuurlijk aan *Hahn* niet kwalijk, dat hij over deze zaak een andere meening heeft dan *v. Böhm*, maar wel dat hij met de argumenten van *v. Böhm*, die precies het omgekeerde staande houdt, niet rekent, en voor de juistheid van eigen bewering geen bewijsgrond aanvoert.

Wat nu nog de tegenstrijdigheid betreft, waaraan *Hahn* zich schuldig maakt in de aangehaalde noot, deze komt eenvoudig hierop neer, dat het onbegrijpelijk is, hoe de bank nog de Bankspesen en Passivzinsen betalen kan, wanneer alle rente, die zij beurt, risicopremie is wegens liquiditeitsverlies? Er blijft voor die renteverplichtingen der bank letterlijk niets over, zoo de stelling van *Hahn* waar is, dat de rente „seiner ganzen Grösse

nach nur Risikoprämie“ is. Want gaat de bank ze als echt-, dat is netto-inkomen aanwenden, dan loopt zij vast met haar liquiditeit, die niet langer gedekt is. *Hahn* is hier in dezelfde fout vervallen als *Pierson* indertijd op het gebied van het ondernemersinkomen. *Pierson* rekent tot de winst van den ondernemer naast loon en ondernemerspremie ook de risicopremie of de vergoeding voor ondernemersrisico, waaraan hij zelfs een heele paragraaf wijdt.⁶⁾ Terwijl echter ondernemersloon en ondernemerspremie echt inkomen zijn, behoort die vergoeding hier niet toe, juist als vergoeding is zij dat niet, doch veeleer kosten. Merkwaardige omdraaiing van wat wij uit de geschiedenis der economische leerstellingen gewend zijn op te merken: terwijl toch bij de physioeraten en tot zekere hoogte ook bij *Ad. Smith* als kosten doorgaan wat in waarheid inkomen is, n.l. diverse ondernemerskosten als loonen en renten, wordt nu als inkomen voorgesteld, wat in werkelijkheid kosten zijn. Elke risicotheorie, of zij nu rente, ondernemingswinst of mogelijk nog andere verschijnselen met netto karakter wil verklaren, gaat aan het genoemde euvel mank. Zoo ook b.v. de productiviteitsleer der rente, die, in haar naïeven of gemotiveerden vorm toch nooit verder komt dan het aantoonen van grotere bruto-opbrengsten van kapitaal in product en in waarde.

Het boek van *Hahn* is belangrijk, maar het is een failure. De halve waarheid, die het bevat, wil hij ons als heele waarheid doen slikken. En dat zal hem hier en daar gelukken, door zijn scherpzinnigheid, zijn consequenten durf en zijn modernen kijk op de credietverschijnselen. Maar hij draaft, voor wie nauwer toeziet, door. Hij loopt vast met de fictie, die hij ons als ideaal voor oogen stelt. Ik zou meenen, dat een en ander te wijten is, met alleen eerbied voor des schrijvers vernuft en pakkenden betoogtrant, aan een tekort aan algemeene theoretisch economische fundering. Misschien is de spreuk: een halve waarheid is erger dan een heele leugen, te hard voor den serieuzen arbeid van *Hahn*. Maar dat die arbeid meer verwarring brengt dan licht ontsteekt, staat bij mij vast.

H. W. C. BORDEWIJK

BESLECHTE GESCHILLEN

Red. Mr. A. E. J. NYSINGH

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

Wanlevering van aandelen door eene Naamlooze Vennootschap

In den loop van het jaar 1926 kwam de Heer X in betrekking met de Naamlooze Vennootschap Y, met een nominaal kapitaal van f 500.000, waarvan geplaatst en volgestort f 250.000, terwijl het voornemen bestond nog 100 aandelen à pari te doen uitgeven en volstorten ter versterking van het bedrijfskapitaal en gedeeltelijke aflossing der Bankschulden; tot deze plaatsing was de Directeur door een reglementair besluit der Commissarissen bevoegd.

X voelde wel voor dechname en sloot met den Directeur der N.V. eene mondelinge overeenkomst, waarbij hij zich verplichtte tot storting van f 25.000, waarvoor hij 25 aandelen zou ontvangen. Daar hij echter deze contanten niet ineens kon fourneeren zou hij in Sept. 1926 f 15.000 storten en in April 1927 f 10.000.

Deze overeenkomst werd uitgevoerd; den 14 September 1926 stortte hij per chèque f 15.000 en ontving 15 aandelen; in April 1927 f 10.000 tegen ontvangst van 10 aandelen.

Alvorens deel te nemen had X door zijn accountant een rapport doen opstellen, waarin o.m. werd geconstateerd dat 250 aandelen geplaatst waren.

⁵⁾ Cursiveering van mij.

⁶⁾ Leerboek der Staatshuishoudkunde, 3e druk, blz. 263 v.

Den 10 Juni 1927 nam hij met de aandelen deel aan eene Algemeene Vergadering van aandeelhouders; den 20 Juni ontving hij dividend over het geheele jaar op de vijftien door hem d.d. 14 September 1926 genomen aandelen. In Juli echter ontving hij van de Vennootschap een schrijven, waarbij hem werd verzoekt het dividend van 1 Januari—14 September te restituereen, aan welk verzoek hij voldeed.

Pas in November 1927 ontdekte hij den 14 September 1926 niet te hebben ontvangen 15 aandelen uit het nog niet uitgegeven aandelenkapitaal (nummers boven 250), doch vijftien „oude” aandelen (Nos. beneden 250), vroeger behoorende aan den Directeur. Hij gevoelde zich benadeeld en wenschte tegen Y maatregelen te nemen.

Het geval maakte op het eerste gezicht een hoogst eigenaardigen indruk, want al sprak het voor den Advocaat van X vanzelf dat hier iets onbehoorlijks gebeurd was, hoe kon hij in dit concrete geval bewijzen dat er schade was?

Gelukkig had X, zooals ik boven reeds zeide, voor zijn deelname een rapport doen uitbrengen, en bovendien was hij in het bezit van een rapport, door den Accountant der N.V. over het jaar 1926 uitgebracht.

In het voor zijn deelname uitgebracht rapport kwamen twee feiten naar voren, in de eerste plaats, dat er op dat oogenblik 250 aandelen geplaatst, ergo niet meer bij de N.V. in portefeuille waren; in de tweede plaats, dat er op de balans prijkte een post van f 71.000 „niet realiseerbaar actief” (goodwill, oprichtingskosten e.d.).

Naar de opvatting van X was er hier wanpraestatie immers hoe kleiner het aandelenkapitaal, des te zwaarder drukte dit z.g. actief de aandelen. Om deze meening te toetsen verzoekt X's advocaat zijn Accountant hem hierover te adviseeren en deze bevestigde in een schrijven de opvatting, dat X thans in dit „actief” deelde voor $\frac{15}{250}$, terwijl hij, had hij „nieuwe” aandelen ontvangen, daarin voor $\frac{15}{265}$ zou hebben gedeeld.

Bovendien merkte de Accountant op, „dat X leefde in de veronderstelling dat het kapitaal der N.V. zou worden uitgebreid, met gunstige gevolgen voor het bedrijf als verhooging der credietwaardigheid, omzet-uitbreiding en vermindering van vaste lasten door geleidelijke aflossing van bankschulden”.

Nu was er nog een moeilijkheid. Naar de meening van X's advocaat betrof het hier een overeenkomst met den Directeur q.q. dus met de N.V. gesloten, X betaalde per chèque luidende: aan de N.V. Y, doch wat kon hij van de Vennootschap vorderen?

Normaliter immers slechts mogelijk sommatie tot levering van nieuwe aandelen; bij onderzoek van het Handelsregister bleek echter dat inmiddels alle aandelen geplaatst waren; 280 waren volgestort, op de laatste 220 stuks welke door den Directeur waren genomen, was slechts vijf procent, dus f 11.000 gestort.

Indien alle aandelen geplaatst en volgestort waren, had X weliswaar niet gekregen wat hij wenschte, doch dan zouden de latere feiten zijn klacht ongegrond gemaakt, althans een zeer chicaneuzen schijn gegeven hebben.

Thans echter kon X de vennootschap dagvaarden tot ontbinding der overeenkomst wegens wanpraestatie n.l. levering van „oude” inplaats van „nieuwe” aandelen; terwijl hij bovendien niet behoefde te sommeeren, daar de Vennootschap, tengevolge van de plaatsing van alle aandelen zich in de onmogelijkheid had gesteld alsnog te presteeren en bijgevolg sommatie overbodig was.

De Arrondissementsrechtbank te Amsterdam wees de vordering toe; de N.V. evenwel, thans in liquidatie, ging in appél en bij de behandeling voor de Vijfde Kamer van het Gerechtshof A'dam ontvouwde zij eenige grieven tegen het vonnis, die ik thans nader zal bespreken.

Allereerst werd als Grief opgeworpen, dat de overeenkomst, waarvan door X de ontbinding werd gevorderd, was een maatschaps-overeenkomst, terwijl de vennootschap was aangegaan voor bepaalden tijd; en dat X derhalve niet, gelijk hij deed, ont-

binding behoorde te vorderen volgens Art. 1302 Burg. Wetb. (wanpraestatie), doch volgens Art. 1684 B.W. Volgens dit Art. kan ontbinding van een maatschap voor bepaalden tijd aan gegaan, door een der vennoten slechts worden gevorderd op grond van wettige redenen (niet voldoen aan zijne verplichtingen door een venoot, ernstige ongesteldheid en andere gewichtige redenen ter beoordeeling den rechter).

X was van een geheel andere meening n.l., dat het hier eenvoudig betrof een overeenkomst met een Naamlooze Vennootschap tot levering van aandelen door de laatste, een koop-overeenkomst dus. In verband met de feiten trouwens, waaruit hij ageerde, kon er hier z.i. geen sprake zijn van maatschap. Maatschap immers vereischt inbreng (art. 1655 B.W. maatschap is een overeenkomst, waarbij twee of meer personen zich verbinden om iets in gemeenschap te brengen enz.); en hier stelde hij juist dat niets was ingebracht; immers hij ageerde juist omdat de f 15.000 niet in de kas der vennootschap waren gevloeid!

Met deze opvatting vereenigde zich het Hof: „Overwegende dat geïntimeerde heeft gevorderd de ontbinding niet van een overeenkomst van vennootschap maar van eene met een vennootschap gesloten overeenkomst”.

Verder wierp de Vennootschap als Grief op, dat de Rechtbank ten onrechte had aangenomen, dat X zijn recht niet had verwerkt.

De rechtsverwerking werd door de Vennootschap aangenomen op grond van het ontvangen der aandelen zonder contrôle der nummers, door het innen van dividend en door het deelnemen aan een Algemeene Vergadering.

Hiertegen beriep X zich op het feit, dat in het algemeen het verzuim van contrôle een eventueel reclame-recht doet tenietgaan, doch dat in het concrete geval contrôle niet noodig was, nu hem uit het vóór zijn toetreden opgestelde rapport gebleken was, dat 250 aandelen geplaatst waren, dus niet meer bij de N.V. in portefeuille; dat hij dus, met de N.V. contracteerende, er niet op verdacht kon zijn, dat deze hem aandelen zou leveren, welke zich niet meer in hare portefeuille bevonden. X beriep zich op een vonnis, gewezen door de Rechtb. den Haag (18 Jan. 1921; Ned. Jurispr. 1921 pag. 577); waarin de verplichting tot contrôle niet werd aangenomen op grond, dat het door den kooper opgewekt vertrouwen zoodanig was, dat contrôle overbodig kon heeten.

Wat het innen van dividend betrof, hier meende X dat de Rechtbank terecht had aangenomen, dat de Vennootschap door haar verzoek tot restitutie van dividend van 1 Jan.—14 September 1925, en X zich, door aan dit verzoek te voldoen, zich op het standpunt hadden gesteld dat X houder was geworden van op 14 Sept. 1926 nieuw geplaatst kapitaal”.

Dit beroep kon hij versterken door een beroep op het rapport door den Accountant der N.V. over het jaar 1926 uitgebracht, waaruit bleek dat bij deze N.V. de gewoonte bestond van dividend-uitkeering vanaf den dag der uitgifte.

Wat het bezoeken der Algemeene Vergadering van aandeelhouders betrof, meende X dat men dit als eigenaar van aandelen doet, doch hiermede niets werd bewezen omtrent het eigenaar-zijn van „oude” of „nieuwe” aandelen.

Het Hof vereenigde zich met deze opvatting en meende dat het recht tot ontbinding niet verwerkt was geworden.

Tenslotte richtte de Vennootschap haar verweer tegen de schade-constructie van X en meende dat hij recht op „volgestorte aandelen” welnu die had hij immers! Bovendien meende zij, dat de door X gestorte f 15.000 wel degelijk, zij het langs een omweg, in de kas der N.V. gevloeid waren.

De Directeur, zeide de Vennootschap, had aan haar een belangrijke schuld; hij had nu 15 aandelen aan X verkocht, en het geld in de kas gestort, het kapitaal was dus wel degelijk met f 15.000 versterkt. Hiertegenover handhaafde X de opvatting omtrent de schade, zooals die ook door den Accountant van zijn Advocaat was juist bevonden. Bovendien had deze de balans

over het boekjaar 1926 der N.V. onderzocht en geconstateerd dat de Directeur wél had eene vordering *op*, doch totaal geen schuld *aan* de N.V., en bovendien dat nóch onder het hoofd aandelenkapitaal'', nóch onder eenig ander hoofd de bewuste *f* 15.000 in de kas der N.V. waren gekomen.

Het Hof deelde ook in dezen X's opvatting: „Overwegende dat geïntimeerde (X) recht had te ontvangen aandelen in een versterkte N.V. en ontving aandelen in een N.V. die deze versterking niet had verkregen, terwijl het verder geen betoog behoef dat een Vennootschap door inning van een schuld haar kapitaal niet vergroot”.

Op de boven-omschreven gronden wees het Hof, evenals de Rechtbank, de vordering tot ontbinding, met rente en kosten, toe.

Deze zaak geeft mij bovendien aanleiding tot eenige opmerkingen van meer algemeen aard, over de verhouding van Advocaat en Accountant.

Bij het steeds meer ingewikkeld mechanisme van den Handel, zal men bij een eventuele procedure, niet kunnen volstaan met juridische argumenten, zonder kans te loopen de Quintessence van de quaestie over het hoofd te zien. Heeft de advocaat voor zichzelf de richting gevonden waarin hij wenscht te zoeken, en doen zich in die richting bedrijfs-economische of handelstechnische quaesties voor, dan zal hij goed doen, alvorens in te grijpen, zijne opvatting te doen toetsen door een bevoegd Accountant. Het kan zijn, dat zijne aanvankelijke opvatting, in het licht van diens rapport, zal blijken geheel onhoudbaar te zijn of wel grondige wijziging te behoeven. Hij kan ongetwijfeld ook tijdens de procedure zulk een advies vragen, doch in verband met den regel, dat men tijdens de procedure de grondslagen van den eisch niet mag veranderen, zal dit bezwaarlijk zijn. Daarenboven is het voor een goede proces tactiek m.i. zeer ongewenscht, den eisch of het verweer tijdens de procedure, in onderdeelen te wijzigen. Het schaadt de helderheid, die toch een allereerste vereischte is, wil men een juiste beslissing kunnen verwachten.

De verhouding van den Advocaat en den Accountant zie ik in dergelijke gevallen, als die van den Arts, die een specialist in consult roept, alvorens een therapie te beginnen. Voor een scherp toegespitste, logische argumentatie is het noodig dat de Advocaat door een hoogstaand deskundige omtrent de feiten, die hij, als niet liggend op zijn terrein, niet kan en behoeft te kunnen beoordeelen, worde voorgelicht.

Aan den anderen kant geldt hetzelfde bij analogie voor de verhouding Accountant-Advocaat. Dikwijls toch roepen cliënten de hulp in van hun vertrouwden Accountant tot het regelen en vereffenen van financieele en fiscale quaesties; ook vraagt men den Accountant, wel hulp bij het opstellen van een akte (Vennootschaps akte bijv.).

Ongetwijfeld zal de redactie, door den ervaren Accountant gegeven, in de meeste gevallen geheel voldoen aan de verwachtingen van den cliënt, toch zal men, juist ter vermijding van eventuele moeilijkheden goed doen, ook den Advocaat in dezen om raad te vragen. Gewoonlijk gaat alles in het leven vanzelf, slechts in enkele gevallen ontstaan quaesties, die de Advocaat, juist door zijn vertrouwdheid met deze „pathologische gevallen” het best instaat is te voorzien en af te wenden.

M.i. kan van doelmatige en geregelde samenwerking tusschen Advocaat en Accountant veel worden verwacht bij het voeren van processen, maar nog meer bij het voorkomen ervan, wat voor het algemeen belang het meest gewenscht moet worden geacht.

Mr. JAC. GROOTEN JR.

LITERATUUR

Red. M. M. DEEN Jr. en A. ROBLES

Van fictie naar werkelijkheid. Cases VIII t/m XII van „Profits”

Case VIII. In de werkelijkheid is er van een konstant prijsniveau geen sprake, maar ondergaat dit voortdurend „up and downs.” Kan daling van het prijsniveau redding uit F. en C's impasse brengen? Ongetwijfeld.

„No matter whether the gain in production resulted from discovery of natural resources, improvement in the arts, more efficient labor, better management, or any other cause, and no matter how great the gain might be, or how wide the fluctuations from year to year, or how much money consumers saved, they would always have enough left to clear the shelves, provided prices were reduced far enough and soon enough”.

Immers in plaats van het vroeger vermelde schema van Case I zou men krijgen:

Output	1.100.000 units of goods
Sales	1.100.000 units of goods
Receipts	1.000.000 dollars
Wages	1.000.000 dollars
	Index of prices = 90 +

Maar, in Case VIII ontbreekt de winst. „In this imaginary industrial order, production is constantly increased without the spur of the profit motive. Blijkens „Parts I t/m IV” van „Profits” achten F. en C. een dergelijke ordening onbestaanbaar. „Without the prospect of profits, the increased output would not be produced”.

„Introduce profits, and see whether it is possible for competitive industry, year after year, to use these profits in enlarging its output and yet through the expedient of lower prices, sell its entire output.” F. en C. gaan weer uit van Case I maar veronderstellen „that in a subsequent year the output is the same, wages are reduced by \$ 100.000, receipts and prices are reduced proportionately, and the entire output of the previous year is sold”. Het schema wordt:

<i>Case IX.</i>	
Output	1.000.000 units of goods
Sales	1.000.000 units of goods
Receipts	900.000 dollars
Wages	900.000 dollars
Profits	100.000 dollars
	Index of prices = 90.

In het volgend jaar „by disbursing as wages the 100.000 dollars profits, the Corporation produces an additional 110.000 units of goods, and sells the output of the previous year. Het schema wordt:

Output	1.100.000 units of goods
Sales	1.000.000 units of goods
Receipts	1.000.000 dollars
Wages	1.000.000 dollars
Unsold goods	110.000 units of goods
	Index of prices = 100

M.a.w. „the whole situation becomes exactly what it was in Case I, except that at the end of the year the Corporation has the additional output on hand. These goods constitute its entire „profit”. Dit kan jaar in, jaar uit zoo doorgaan, maar heeft geen nut. „The Corporation as a whole could gain nothing by enlarging its output”. Een voortdurend dalend prijspeil lost de moeilijkheid alleen dan op „if under these conditions industry could produce the additional goods.” Maar aan die voorwaarde wordt niet voldaan, daar dalende prijzen weldra ook de productie doen dalen.